

Les parts i el tot

Jaume Vallcorba i Rocosa

El diccionari diu que el significat de *tot* equival a *enter*; també diu que vol significar *cosa entera, reunió entera de les parts*. Aquesta darrera definició va acompanyada de l'exemple: *El tot és igual a la suma de les parts*.

Això que transcrivíem ens serveix de suport per a explicar que quan parlem d'una part del tot diem que l'expressió és de partitiu.

L'oració de partitiu la construïm en català fent-hi intervenir un quantificador. Entenem per quantificador de partitiu els mots o expressions següents:

- Tots els numerals cardinals: *un*, *dos*, *tres*... *quinze*..., etc.
- Tots els numerals partitius: *mig*, *terç*... *centèsim*..., etc.
- Tots els numerals col·lectius: *centenar*, *dotzena*, *parell*..., etc.

• Tots els adjectius quantitatius: *quant*, *tant*, *poc*, *bastant*, *molt* (amb els corresponents femenins i plurals), *gaire*, (*gaires*), i els invariables *més*, *menys*, *massa*, *força*, *que*, *gens* i *prou*. També els corresponents pronoms homònims: *quants*, *tant*, etc.

- L'indefinit *algun* (en totes les formes flexives).
- Determinades locucions:
 - ← les formades amb la paraula «part», com ara *una part*, *la part més gran* (o *petita*), *la major part*, etc.
 - ← les constituïdes per *uns quants*,

més poc, *una mica*, etc. (amb els corresponents femenins i plurals). I, encara, algunes més expressives d'una quantitat definida o indefinida.

El pronom *en* és el que intervé en les oracions de partitiu.

Ara, podem trobar-nos amb oracions en què aparegui algun dels quantificadors que suara hem transcrit, i el pronom que hi correspongui no sigui pas *en* de cap de les maneres. Vegem-ho en el diàleg següent, en el qual numerarem les parts del diàleg, cosa que ens en facilitarà el comentari.

Perquè l'explicació no quedi massa abstracta, suposem un diàleg entre dues dones. L'una diu a l'altra:

—Vaig encarregar a la nena que anés a comprar tres quilos d'avellanes torrades [1]. Compra'n tres quilos, ho has entès bé? [2].

—I els va comprar, els tres quilos?, que demana la interlocutora [3].

—Sí, els va comprar, que respon la mare [4], però se'n va menjar un bon grapat pel camí, tornant a casa [5].

Ens podem demanar: Què ho fa que sempre referint-se a *tres quilos*, amb el quantificador *tres*, en les frases [2] i [5] hi surti

el pronom *en*, i, diferentment en [3] i [4], també referint-se als *tres quilos*, hi escaigui el pronom *els*?

Adonem-nos que en [1] i en [2] hi intervé l'expressió *tres quilos*, una quantitat que és una part de totes les avellanes que hauria pogut comprar; té, doncs, un significat partitiu. I, diferentment, en [3] i en [4], l'expressió és «els tres quilos», on *els* indica que els tres quilos són el total de la compra, i, si és el total, ja no és partitiu.

Aquest diàleg i el comentari que n'hem fet ens ensenya que el caràcter

partitiu dels quantificadors queda desfet, i convertit en total, en enter, quan els quantificadors els fem precedir de l'article *els/les*. També destrueix aquell significat partitiu, i el converteix en total, l'adjectiu, en plural, *tots/totes*. Així, per exemple, diu un text:

«És un procés al qual coadjuven la inflació, l'estafa o el joc. Coses, *totes tres*, que abans es feien en pessetes i ara es fan en euros.»

La inflació, l'estafa i el joc són les parts que diu que coadjuven en el procés. Ara, la suma d'aquestes tres parts són el total o conjunt d'aquest procés, i, doncs, el text, en referir-se al total, destrueix el partitiu *tres*, fent-lo precedir de *tots*, que és evidentment un totalitzador.

Diguem, amb caràcter d'observació marginal, que encara que en el text no hi hagi explícit cap quantificador, també el pronom *tots*, en plural, té caràcter totalitzador:

«Van venir nois i noies de Berga, de Manresa i de Mataró. *Tots* anaven abillats amb vestits dels segles XVIII i XIX.»

Aquesta és esquemàticament la contraposició partitiu/sencer o total, en oracions on hi ha un quantificador. Així, les oracions de partitiu es constitueixen amb la inclusió d'un quantificador sense determinant; però en les oracions totalitzadores, les de sencer, enter o total, el quantificador va precedit d'un determinant, com ara el plural de l'article determinat o l'adjectiu *tots/totes*. Recordem també que el pronom **en** surt en les oracions de partitiu, tal com explicava en un meu article anterior en què tractava estrictament només dels pronoms *en* i *hi*; però el pronom **en** no intervé pas en les oracions «no partitives», vull dir les de total, enter o sencer.

Resumim-ho: els quantificadors fan funció partitiva si no van precedits, immediatament, de cap determinant; els quantificadors són expressius de la suma de les parts, ço és del total, o de tot si els precedeix un determinant o el totalitzador *tots/totes*. ♦